

Raport z badania

realizowanego dla:

SMARTFON

narzędzie twórców i odbiorców kultury?

PATRONITE.PL

WARSZAWA 2018

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	2
2. RAPORT Z BADANIA	4
2.1 Opis i eksploracja zachowań	4
2.2 Relacje	7
2.3 Konsumowanie i odbiór dzieł kultury	10
2.4 Tworzenie kultury	14
3. WNIOSKI	19

1. WSTĘP

Celem badania, przeprowadzonego na zlecenie Związku Importerów i Producentów Sprzętu Elektrycznego i Elektronicznego Branży RTV i IT – ZIPSEE „Cyfrowa Polska”, realizowanego przez serwis Patronite.pl, była ocena wpływu popularyzacji smartfonów¹ na tworzenie i odbiór dzieł kultury. Badanie zostało zrealizowane w formie ankiet, zawierających pytania otwarte i zamknięte, kierowanych do społeczności Autorów i Patronów, zarejestrowanych na platformie Patronite.pl. Badanie zostało przeprowadzone w dniach 27 kwietnia – 16 czerwca 2018 roku na grupie 372 respondentów.

Uczestnicy badania zostali podzielni na dwie grupy:

- a) Autorzy – twórcy, którzy posiadają aktywne konto Autora na platformie Patronite.pl. By uruchomić konto Autora, dany użytkownik musi udowodnić prowadzenie (szeroko rozumianej) działalności twórczej, jak również posiadanie społeczności fanów
- b) Patroni – osoby, posiadające aktywne konto Patrona na platformie Patronite.pl. Patronami nazywane są wszystkie osoby, które wspierają finansowo Autorów (w formie comiesięcznej subskrypcji)

W ankiecie dla Autorów zarejestrowane zostało 48 odpowiedzi, w ankiecie kierowanej do Patronów – 324 odpowiedzi.

Badanie obejmowało szereg kluczowych problemów:

- Jak korzystanie ze smartfonów wpływa na tworzenie kultury?
- Jaki korzystanie ze smartfonów wpływa na odbiór dzieł kultury?
- Jakie treści najczęściej „konsumowane” są z wykorzystaniem smartfonów?
- Jak wykorzystanie smartfonów wpływa na budowanie i podtrzymywanie relacji między twórcami i odbiorcami twórczości?

---

¹ W poniższym opracowaniu wykorzystano słowo „smartfon”, będące poprawną, obowiązującą formą angielskiego „smartphone”. Jednocześnie w dopełniaczu używana jest forma „smartfona”; zgodnie z popularną wśród językoznawców opinią nazwy urządzeń nowej generacji ze sfery teleinformatycznej stanowią swoistą grupę rzeczowników, tzn. taką, że tworzą dopełniacz l. poj. z końcówką -a bez względu na to, jak są zbudowane. (por. *Wielki słownik ortograficzny PWN, hasło: smartfon*)

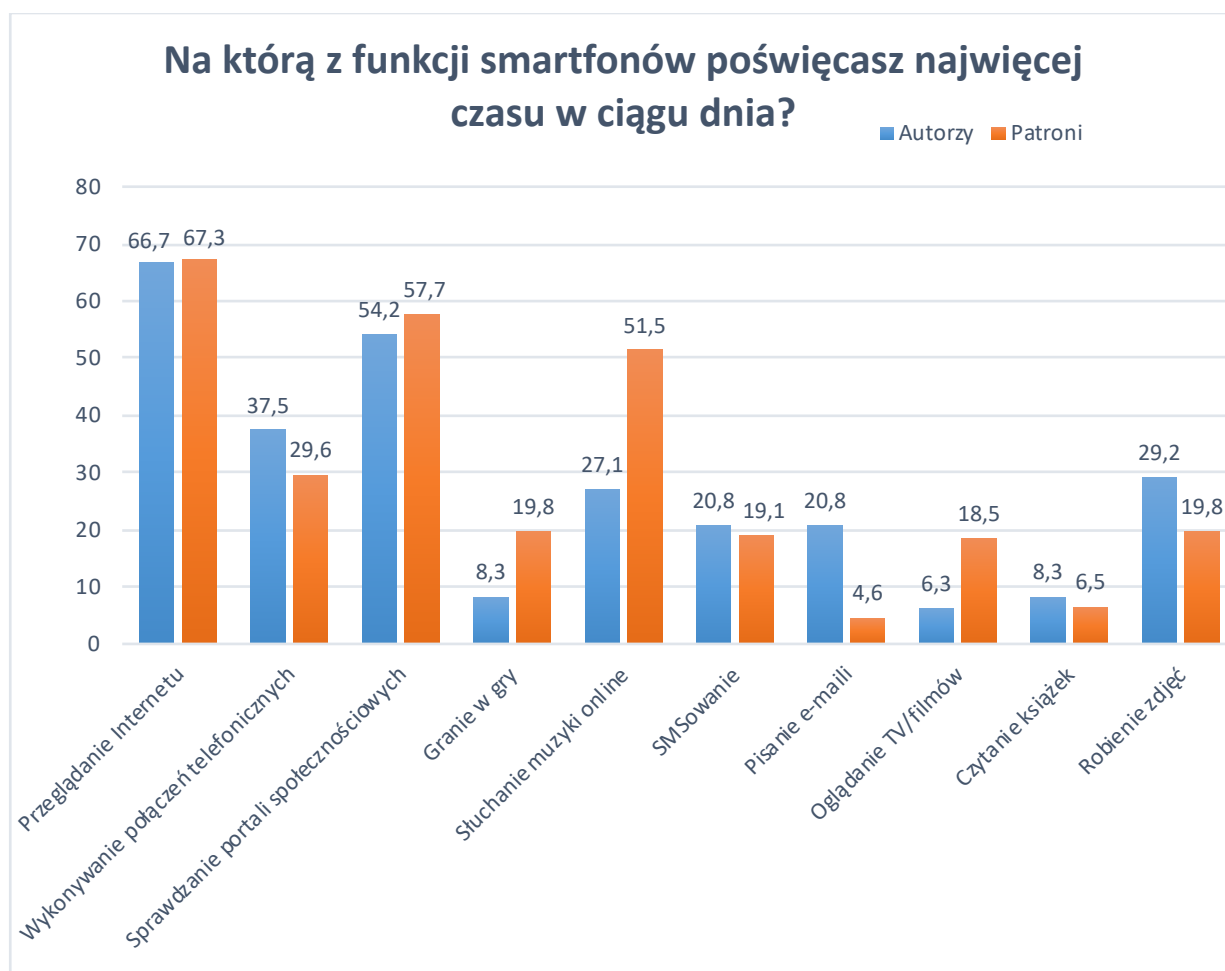
- Jak wykorzystanie smartfonów wpływa na proces twórczy (powstawanie szeroko rozumianych dzieł)?

Metodyka badania opiera się na paradygmacie interpretatywnym wg. Klasyfikacji Gibsona Burrella i Garetha Morgana. Przyjmuje, zatem, że „badania jakościowe są wystarczającą podstawą opisu i wyjaśniania emergentnej rzeczywistości” (K.Konecki). Kluczowym czynnikiem wyboru paradygmatu interpretatywnego jest jego odkrywczy charakter pozwalający, w tym przypadku, zrozumieć rolę wykorzystania smartfonów bez porównywania ich do istniejących wzorców i klasyfikowania ich wg. z góry przyjętych kryteriów.

2. RAPORT Z BADANIA

2.1 Opis i eksploracja zachowań

W jaki sposób twórcy i odbiorcy kultury korzystają ze smartfonów? To jedno z głównych pytań, stanowiących podstawę całego badania. Kluczowe było wyodrębnienie zestawu zachowań i preferencji, dotyczących użytkowania smartfonów. W obszarze zainteresowań leżało nie tylko zbadanie częstotliwości korzystania z poszczególnych funkcji smartfonów, ale także próba określenia indywidualnych preferencji, wartościowania konkretnych zastosowań tych urządzeń. Ciekawie przedstawia się analiza porównawcza tych elementów – wyraźnie widoczny jest konkretny model wykorzystania funkcji smartfonów, zbliżony dla obu badanych grup.

W tym pytaniu każdy z ankieterowanych mógł udzielić maksymalnie trzech odpowiedzi. W przypadku grupy Autorów, trzema najpopularniejszymi wyborami były:

- a) Przeglądanie Internetu (66,7%)
- b) Sprawdzanie portali społecznościowych (54,2%)
- c) Wykonywanie połączeń telefonicznych (37,5%)

Z kolei w grupie Patronów, najpopularniejsze odpowiedzi to:

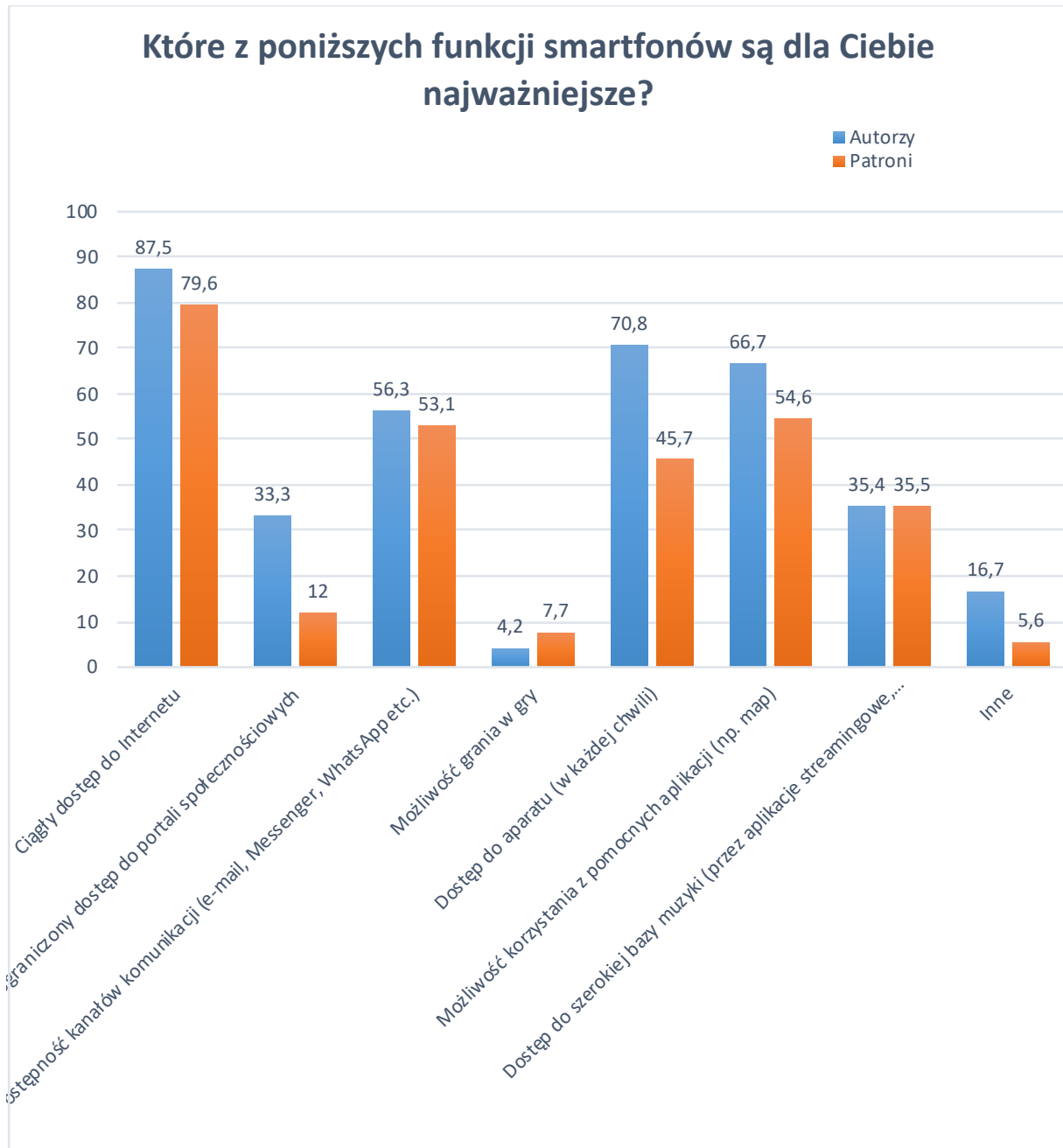
- a) Przeglądanie Internetu (67,3%)
- b) Sprawdzanie portali społecznościowych (57,7%)
- c) Słuchanie muzyki online (51,5%)

Wyraźnie widać zbieżność w korzystaniu ze smartfonów – kluczowe dla użytkowników funkcje dotyczą dostępu do internetu. Rozkład odpowiedzi wyraźnie wskazuje zakres, w którym dokonała się prawdziwa rewolucja ostatnich lat – to dzięki smartfonom możliwy był rozwój modelu „permanently online”², który zupełnie zmienił sposób funkcjonowania i konsumowania treści, odciskając swoje piętno w niemal każdym aspekcie: od ekonomii, przez kulturę, aż po psychologię. Co ciekawe, procentowy rozkład dla dwóch pierwszych wartości jest bardzo zbliżony; w przypadku trzeciej wartości widać wyraźną różnicę preferencji w zakresie odpowiedzi „słuchanie muzyki online” - różnica w wyborze tej funkcji między grupami Patronów i Autorów wynosiła ponad 24%. Co istotne, można również zaobserwować różnice, uwzględniając podział funkcji na receptywne i proaktywne (nastawione na odbiór/ wymagające działania). W grupie Autorów znacznie więcej osób deklarowało, że poświęca najwięcej czasu takim funkcjom, jak pisanie e-maili, robienie zdjęć czy wykonywanie połączeń telefonicznych. To elementy, które można określić jako „proaktywne” (wymagające świadomego zaangażowania i działań ze strony użytkownika). Z kolei w grupie Patronów widać wyraźną przewagę w ilości czasu, poświęcanego funkcjom, które roboczo określiliśmy jako „receptywne”, jak słuchanie muzyki, granie w gry, oglądanie filmów/telewizji.

---

² Vorderer, Peter & Brew-Sam, Nicola & Schneider, Frank. (2016). Permanently online – Permanently connected: Explorations into university students’ use of social media and mobile smart devices. *Computers in Human Behavior*. 63. 694-703. 10.1016/j.chb.2016.05.085.

Ciekawie przedstawia się również rozkład odpowiedzi w pytaniu „Które z poniższych funkcji smartfonów są dla Ciebie najważniejsze?”. Tu również ankietowani mogli zaznaczyć maksymalnie trzy odpowiedzi, określając w ten sposób swoją hierarchię funkcji smartfonów.

Najważniejszą funkcją smartfona dla obu badanych grup jest ciągły dostęp do internetu – potwierdza to wnioski, płynące z analizy pierwszego pytania. Ciekawym aspektem jest bardzo duża rola, przypisywana możliwości **korzystania z aplikacji** – w świetle rozmaitych badań widać wyraźnie, że to właśnie aplikacje są jedną z osi

tak dynamicznego wzrostu popularności smartfonów - pozwalają bowiem łączyć funkcje i możliwości urządzeń, zapewniając zupełnie nową jakość (dobrym przykładem są tu aplikacje, monitorujące aktywność fizyczną lub pomagające przy utracie wagi – wykorzystanie czujników, modułu GPS, ciągłego dostępu do internetu etc. pozwoliło na stworzenie zupełnie nowej dziedziny „wirtualnych treningów/trenerów”³). Rozkład odpowiedzi wskazuje również na wagę kanałów komunikacji, które dostępne są dzięki smartfonowi, a także istotną rolę dostępności aparatu (ta funkcja była drugą, najczęściej wybieraną odpowiedzią w grupie Autorów).

2.2 Relacje

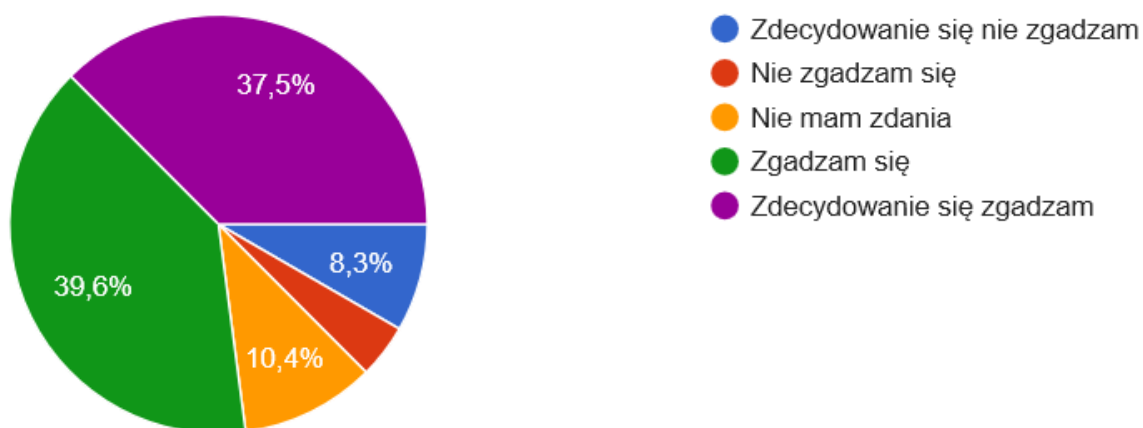
Kolejnym zagadnieniem, które było kluczowe dla badania, są relacje między twórcami i fanami, a także ich ocena w kontekście wykorzystania smartfonów. Czy smartfon pomaga Autorom w komunikacji z odbiorcami twórczości? Czy Patroni wchodzi w interakcje z twórcami i czy uważają ten zespół zachowań za istotny dla całego procesu odbioru szeroko rozumianych dzieł?

Pierwszego aspektu dotyczy pytanie, na które odpowiadali jedynie Autorzy: „Czy zgadzasz się z następującym zdaniem: *smartfon i jego funkcje pomagają mi nawiązywać i podtrzymywać relacje ze społecznością, zgromadzona wokół mnie i mojej twórczości?*”

---

³ Yang, Chih-Hsiang & Maher, Jaclyn & Conroy, David. (2015). Implementation of Behavior Change Techniques in Mobile Applications for Physical Activity. American journal of preventive medicine. 48. 10.1016/j.amepre.2014.10.010.

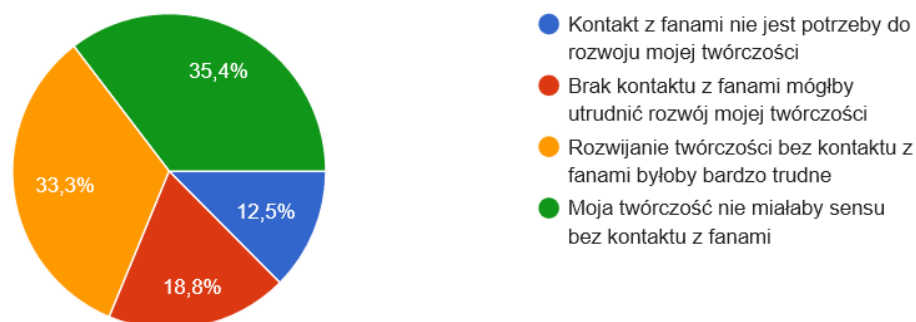

Ponad 77% Autorów zadeklarowało, że wykorzystanie funkcji smartfonów wpływa pozytywnie na nawiązywanie i podtrzymywanie relacji ze społecznością odbiorców ich treści. Ciągły dostęp do internetu, możliwość wykorzystania nowych kanałów komunikacji, wchodzenie w interakcje w kanałach twórczości (np. odpowiadanie na komentarze pod filmami, udostępnionymi na platformie YouTube), bez wątpienia sprzyja budowaniu społeczności.

Wagę nawiązywania i podtrzymywania relacji między Autorami i odbiorcami ich treści obrazuje również rozkład odpowiedzi w kolejnym pytaniu:

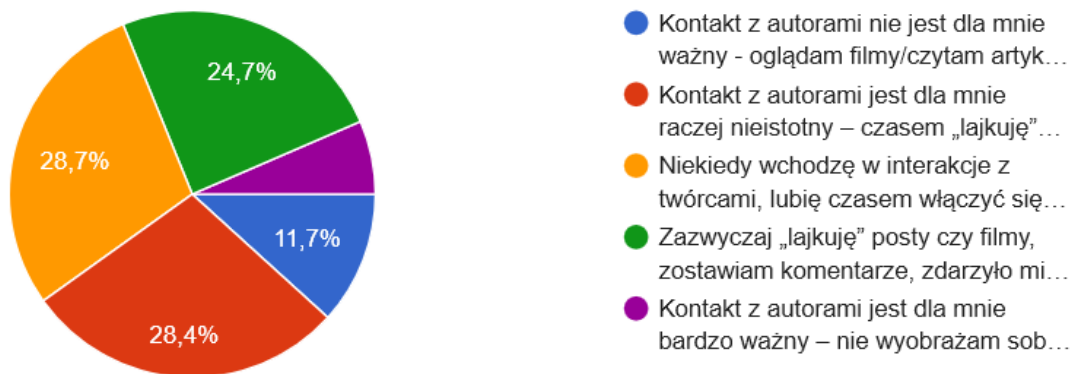
5. Jak ważny jest dla Ciebie kontakt z fanami/widzami/czytelnikami? Czy mógłbyś/aś stworzyć „dla samego dzieła”, nie wchodząc w interakcje z fanami?

Znów, prawie 69% Autorów określiło, że proces twórczy byłby bardzo trudny, lub zupełnie pozbawiony sensu bez kontaktu z fanami. Co

ciekawe, ponad 35% badanych stwierdziło, że ich twórczość *de facto* nie mogłaby funkcjonować gdyby nie relacje nawiązywane z odbiorcami.

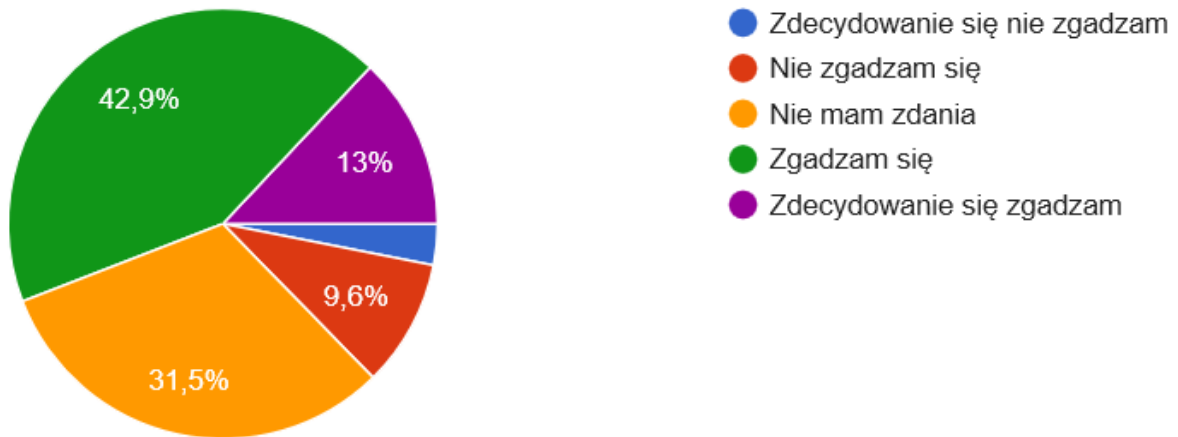
Warto spojrzeć też na ten aspekt z drugiej strony – jak Patroni odpowiadali na pytanie „Jak ważny jest dla Ciebie kontakt z twórcami? Czy wchodzisz z nimi w interakcje (komentując, reagując na posty, pisząc wiadomości etc.), czy też jesteś raczej biernym odbiorcą?”

Ponad połowa Patronów stwierdziła, że kontakt z Autorami jest dla nich istotny (suma odpowiedzi: „Kontakt z autorami jest dla mnie bardzo ważny – nie wyobrażam sobie biernie oglądać filmów/czytać artykułów/oglądać dzieł bez zostawienia choćby komentarza”, „Zazwyczaj „lajkuje” posty czy filmy, zostawiam komentarze, zdarzyło mi się napisać do twórcy” i „Niekiedy wchodzę w interakcje z twórcami, lubię czasem włączyć się w dyskusję”). Jednocześnie można zaobserwować dużą grupę osób, która nie wchodzi w interakcje, konsumując treści w bardziej „bierny sposób” – taki rozkład pokrywa się z doświadczeniami twórców (suma odpowiedzi: „Kontakt z autorami jest dla mnie raczej nieistotny – czasem „lajkuje” posty czy filmy, ale nie wdaję się w dyskusję”, „Kontakt z autorami nie jest dla mnie ważny - oglądam filmy/czytam artykuły/etc., ale zazwyczaj nie zostawiam komentarzy, „łapek w górę” czy „lajków””)

Patroni dostrzegają też rolę smartfona w skróceniu dystansu komunikacyjnego między Autorami a odbiorcami – obrazuje to rozkład odpowiedzi na pytanie: „Czy zgadzasz się z następującym zdaniem: „smartfon i jego funkcje pomagają mi

nawiązywać i podtrzymywać relacje z autorami, zmniejszając dystans między mną a twórcą”?”

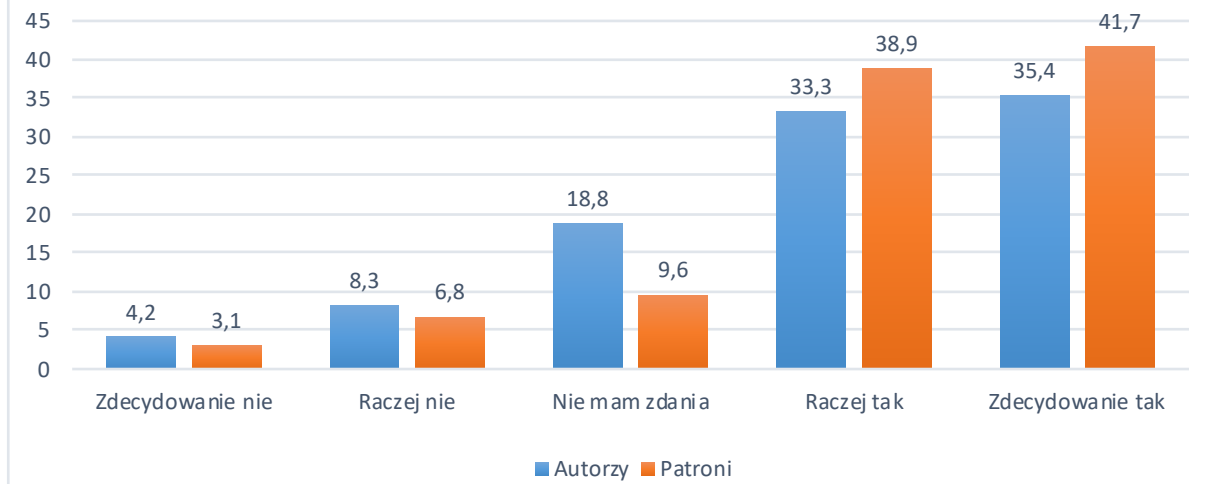
Ponad 55% dostrzega istotną rolę smartfona w nawiązywaniu i podtrzymywaniu relacji z Autorami. Jedynie 12,7% ankietowanych nie zgadza się z wyżej zarysowanym stwierdzeniem.

2.3 Konsumowanie i odbiór dzieł kultury

W tym segmencie kluczowa będzie analiza porównawcza dwóch pytań, które były zadawane zarówno Autorom, jak i Patronom. Ich celem było określenie roli smartfona w kontekście dostępu do „dzieł”, dóbr kultury.

Rozkład odpowiedzi na pytanie „Czy uważasz, że dzięki smartfonowi masz szerszy dostęp do dóbr kultury, że są one „na wyciągnięcie ręki”?” jest stosunkowo zbliżony w obu grupach:

Czy uważasz, że dzięki smartfonowi masz szerszy dostęp do dóbr kultury, że są one „na wyciągnięcie ręki”?

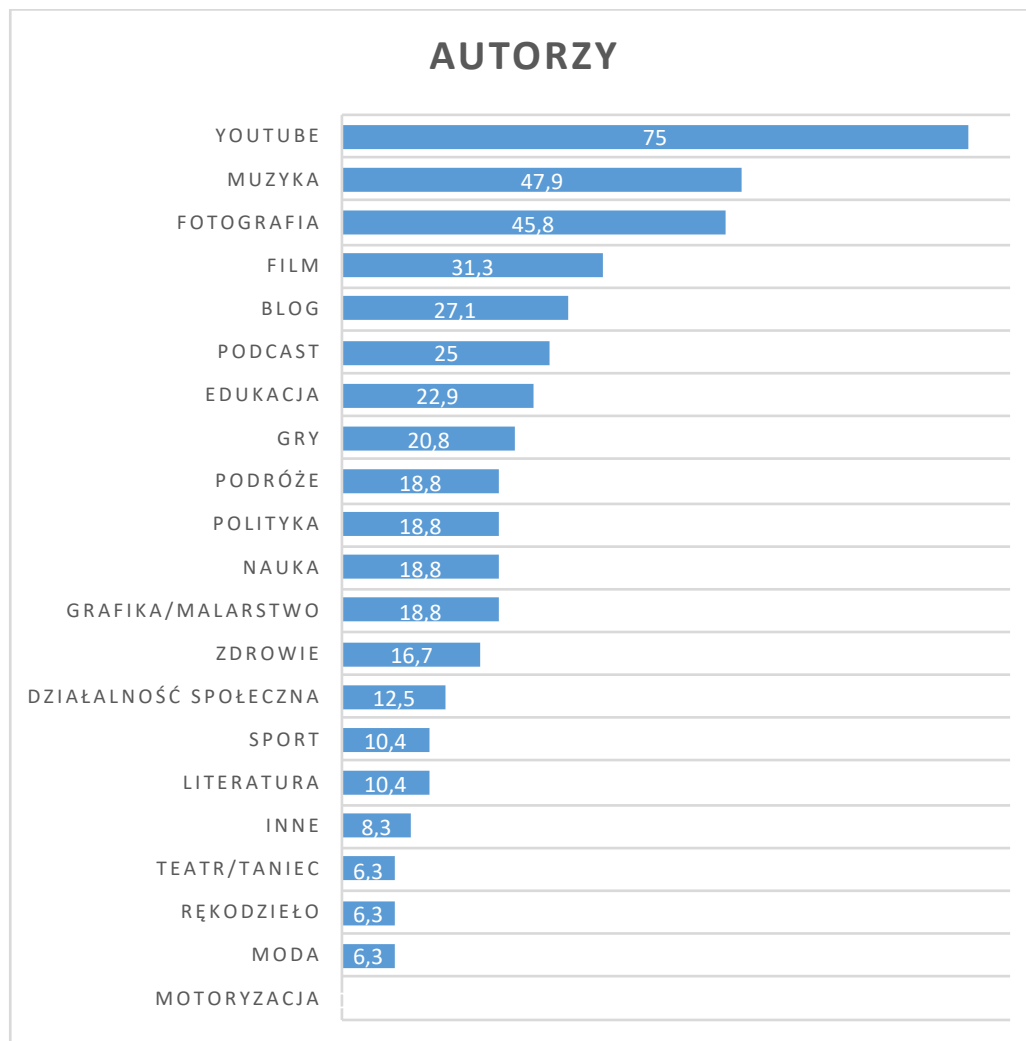

Ponad 68% Autorów i ponad 80% Patronów stwierdziło, że smartfon zapewnia im szerszy dostęp do dóbr kultury. Badania wskazują na duży wpływ smartfonów na takie obszary jak biznes, modele relacji społecznych, psychologia jednostek czy edukacja.⁴ Wyraźnie widać również wpływ na dostępność dóbr kultury – nowe modele konsumpcji treści pozwalają np. na legalne odsłuchanie najnowszego utworu danego wokalisty w chwilę po premierze, z dowolnego miejsca na świecie, wizytę w „wirtualnych” muzeach i podziwianie eksponatów bez wychodzenia z własnego mieszkania, możliwość oglądania koncertów, występów, relacji z wydarzeń kulturalnych w każdej chwili – również na żywo dzięki technologii streamingu).

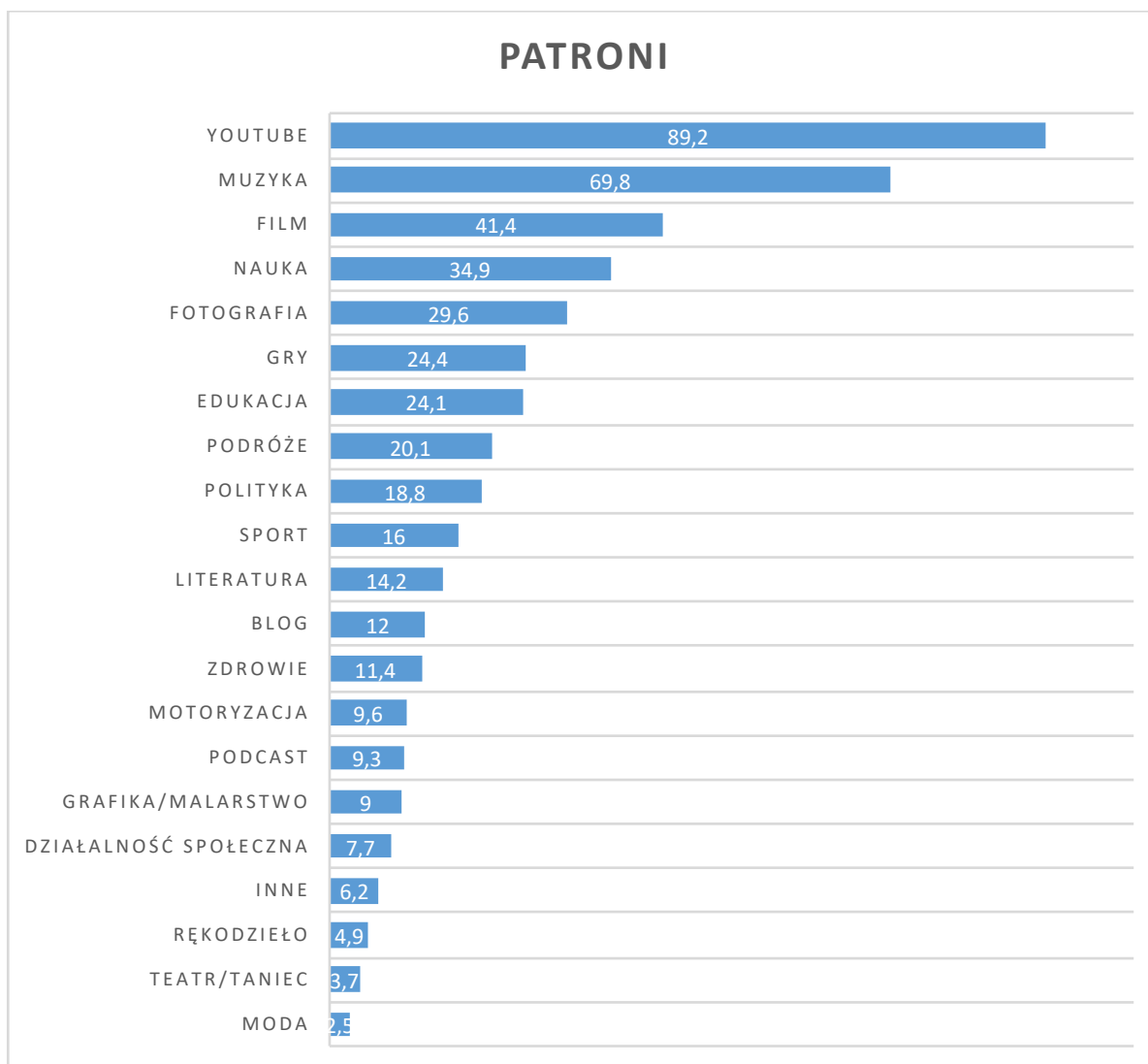
Warto jednak spojrzeć szerzej i przeanalizować styczność badanych z innymi dziedzinami kultury – naturalnie, chodzi o relację, która odbywa się z wykorzystaniem smartfona. W pytaniu celowo została zastosowana mieszana klasyfikacja, która bardzo szeroko obejmuje różne obszary kultury – zawierając zarówno ogólne kategorie (np. „Film”) jak i szczególne kanały konsumpcji dóbr kultury („YouTube”). Na poniższym wykresie widoczny jest rozkład odpowiedzi na pytanie: „Wybierz dziedziny kultury, z którymi masz

⁴ Muhammad Sarwar, Tariq Rahim Soomro (2013). Impact of Smartphone’s on Society. European Journal of Scientific Research, ISSN 1450-216X / 1450-202X Vol.98 No 2 March, 2013, pp.216-226

największą styczność na smartfonie (lub z wykorzystaniem jego funkcji). Zaznacz maksymalnie pięć obszarów”:

Wśród Autorów dominują trzy kategorie – treści dostępne na platformie YouTube, muzyka i fotografia. Rozkład preferencji Patronów prezentuje się następująco:

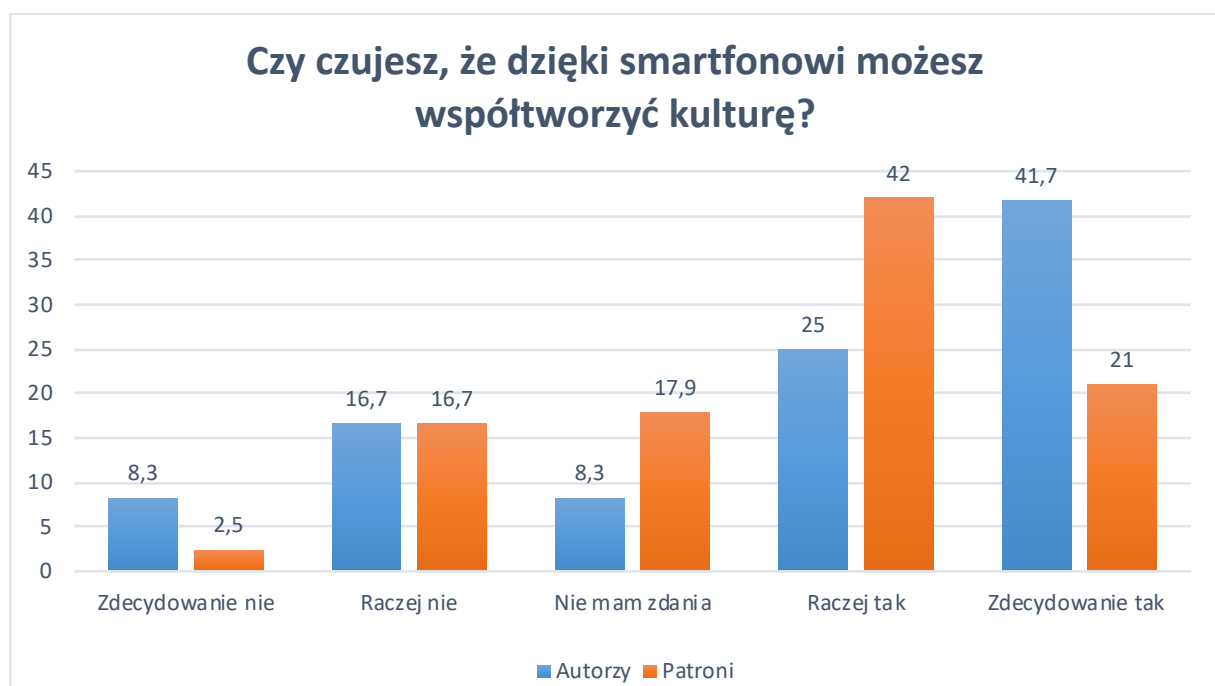

Widać wyraźnie, że w obu grupach dwa pierwsze miejsca zajmują te same odpowiedzi „YouTube” i „Muzyka”. YouTube uważać należy za kanał konsumpcji dóbr kultury – zawierać się w nim może wiele z poniższych dziedzin. Kolejne odpowiedzi wskazują jednak wyraźnie na istotną rolę smartfonów w konsumowaniu dzieł z zakresu twórczości filmowej, muzycznej, ale także np. gier. „Klasyczne” dziedziny kultury i sztuki są znacznie rzadziej konsumowane z wykorzystaniem smartfonów („Rękodzieło”, „Grafika/malarstwo” etc.)

2.4 Tworzenie kultury

Jednym z celów badania było zweryfikowanie, w jaki sposób pojawienie się smartfonów i ich masowe wykorzystanie wpłynęło na proces twórczy, ale również świadomość budowania kultury.

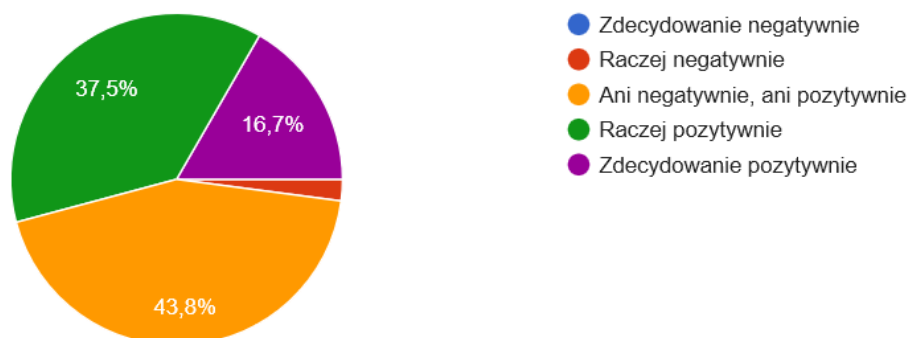
W badaniu obie grupy musiały odpowiedzieć na pytanie: „Czy czujesz, że dzięki smartfonowi możesz współtworzyć kulturę? (włączając się w dyskusje pod filmami czy postami, kreując własne treści np. zdjęcia, nagrywając filmy)” Rozkład odpowiedzi przedstawia się następująco:

Ponad 66,7% Autorów i 63% Patronów stwierdziło, że dzięki smartfonom może realnie współtworzyć kulturę, nie tylko przez włączanie się w dyskusje czy reagowanie na istniejące „dzieła”, ale również tworzenie własnych. Warto zwrócić uwagę na różnicę w odpowiedzi „zdecydowanie tak” – Autorzy wydają się mieć znacznie większą pewność co do ich wpływu na tworzenie kultury (41,7%).

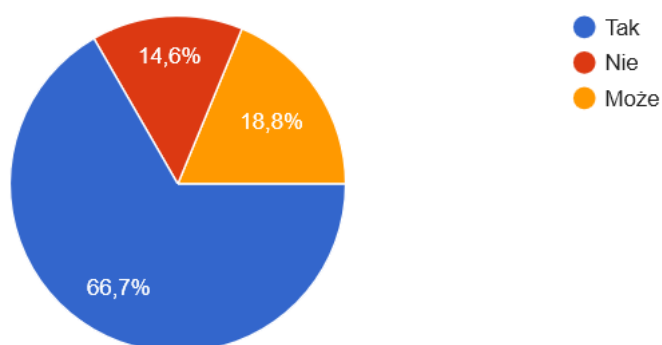
Warto przyrzeć się nieco uważniej procesowi twórczemu i roli smartfona na poszczególnych jego etapach. Pierwszym krokiem jest – co oczywiste – poszukiwanie pomysłów, inspiracji, idei:

7. Jak smartfon i jego funkcje wpływają na Twoją kreatywność, tworzenie nowych idei, znajdowanie inspiracji?

W tym pytaniu widać wyraźny podział w odpowiedziach Autorów pomiędzy pozytywnym stosunkiem, a wskazaniem na brak istotnego wpływu (co ciekawe, negatywny wpływ smartfona w zakresie poszukiwania inspiracji wskazało jedynie 2,1% badanych). Jednak gdy zakres pytania został uszczegółowiony wyłącznie do inspiracji, płynących z przeglądania mediów społecznościowych, sytuacja zmienia się wyraźnie:

8. Czy kiedykolwiek dzięki „przeglądaniu” mediów społecznościowych na smartfonie udało Ci się znaleźć inspirację, która była początkiem ciekawego projektu/dzieła/twórczego działania?

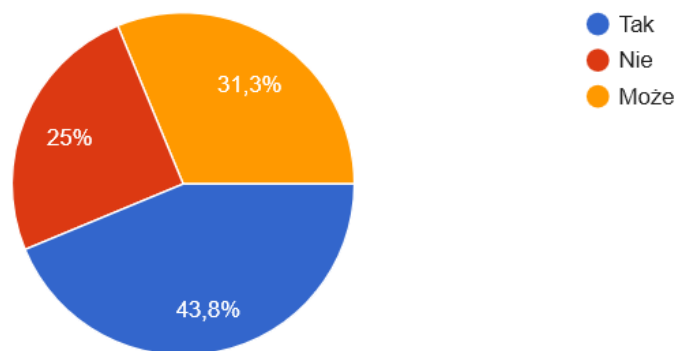
Prawie 67% Autorów zadeklarowało, że dzięki korzystaniu z mediów społecznościowych udało im się znaleźć inspirację do twórczego projektu; warto zauważyć tu powiązanie z pierwszym pytaniem, gdzie wykazano, że

sprawdzanie portali społecznościowych jest drugą czynnością, na którą Autorzy poświęcają najwięcej czasu podczas korzystania ze smartfona (54,2%).

Obszarem zainteresowań był również wpływ smartfona i jego funkcji na powstawanie dzieł – ponad 75% Autorów stwierdziło, że któreś z ich „dzieł” mogłoby nie powstać, gdyby nie dostęp do smartfona i jego funkcji:

9. Czy któreś z Twoich „dzieł” (wpisów, filmów, artykułów, nagrań, etc.) nie powstałoby, gdyby nie dostęp do smartfona i jego funkcji?

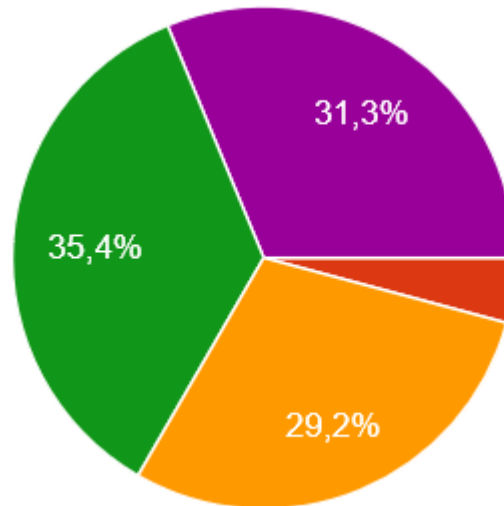
Bardzo ciekawa jest również analiza szczegółowych przykładów takich sytuacji, udzielona przez twórców, którzy w pytaniu dziewiątym wybrali pierwszą odpowiedź („Jeśli w pytaniu 9 zaznaczyłeś/aś odpowiedź "tak", opisz krótko tę sytuację (czego dotyczyła, jak smartfon „pomógł” w tym konkretnym przypadku etc.)”). Oto część wybranych odpowiedzi (pisownia oryginalna):

- *Moją pierwszą kamerą była ta w smartfonie właśnie i pierwsze 15 odcinków na moim kanale powstały dzięki niej.*
- *Nie raz byśmy zabłądzili podczas urbexow, nie zrobilibyśmy obiecane go live dla fanów, nie byłoby super zdjęć z miejsc które odwiedzamy :)*
- *Jeden ze stałych gości mojego podcastu zareagował żywiołowo na pewną sytuację i zaczął fascynująco perorować. Byliśmy poza studiem, więc nagrałam go na smartfon. Powstał z tego potem popularny cykl animacji na youtube.*

- *Czekając w samochodzie na żonę przeglądałem Twittera. Jedna z osób, którą obserwuję na Twitterze, podała dalej zabawne mema związane z pewnym politykiem. Dzięki temu stworzyłem na swoim kanale YouTube nową serię z zabawnymi sytuacjami w polityce.*
- *Gdybym nie miała pod ręką smartfona, nie miałabym jak szybko nagrać mojego człowieka, który nagle zaczął smakowicie narzekać, i nie powstałaby jedna z serii moich filmów*
- *Po prostu tak jak Andy Warchol - trzeba być zawsze w gotowości do ciekawych ujęć zdarzeń, które się nie powtórzą.*
- *Smartfon pozwala mi pozostać w stałym kontakcie z fanami oraz na bieżąco dzielić się z nimi moimi propozycjami na nowy film, dlatego bardzo często oprócz zwrotnej odpowiedzi na temat danego pomysłu na nowy film, fani podpowiadają mi, o czym chcieliby usłyszeć w kolejnym filmie. W ten sposób, non stop przybywa mi sporo nowych pomysłów i inspiracji, które mogę realizować zawsze wtedy, kiedy przyjdzie mi na to ochota, bo przecież mam pod ręką smartfona. Już nie raz pisałam posta jadąc pociągiem lub nagrywałam Insta story będąc poza domem.*

Historie Autorów potwierdzają wcześniejsze wnioski – smartfon pozwala nie tylko pozostać w kontakcie z fanami, ale również umożliwia i ułatwia szeroko zakrojoną działalność twórczą; może być to zrobienie zdjęcia (kluczowa jest tu dostępność smartfonów), nagranie filmu, spontaniczna relacja live.

Całą sekcję zamyka pytanie, zawierające ogólną ocenę wpływu smartfona na twórczość Autorów: „Jak korzystanie ze smartfona wpłynęło na Twoją twórczość?”. Prawie 67% Autorów ocenia, że smartfon ma pozytywny wpływ na ich twórczość – podczas gdy negatywną ocenę wystawiło jedynie 4,2 % badanych (przy czym żaden z nich nie wskazał odpowiedzi „zdecydowanie niekorzystnie”).

- Zdecydowanie niekorzystnie – od kiedy korzystam ze smartfona, jakość mojej twórczości spadła
- Raczej niekorzystnie – smartfon powoduje, że czasem nie mogę się skoncentrować na pracy twórczej, sprzyja marnowaniu czasu
- Neutralnie – nie sędzę, żeby korzystanie ze smartfona miało wpływ na moją twórczość
- Raczej korzystnie – dzięki smartfonowi, praca nad moją twórczością stała się łatwiejsza, wygodniejsza, mam więcej możliwości
- Zdecydowanie korzystnie – nie wyobrażam sobie pracy nad moją twórczością/pasją bez smartfona

3. WNIOSKI

Na podstawie badań można stwierdzić, że upowszechnienie się smartfonów i ich masowe wykorzystywanie zdecydowanie wpłynęło na kształt kultury. Z jednej strony odbiorcy otrzymali narzędzie, umożliwiające natychmiastowy dostęp do muzyki, filmów i innego rodzaju dzieł niemalże w każdym miejscu i czasie. Z drugiej, twórcy zyskali szereg możliwości nawiązywania i podtrzymywania relacji ze swoimi fanami, ale także praktyczne narzędzie twórczości, dostępne „na wyciągnięcie ręki”.

Odpowiedzi Autorów jednoznacznie wskazują na pozytywny wpływ smartfonów na proces twórczy – ponad 75% Autorów stwierdziło, że któreś z ich „dzieł” mogłoby nie powstać, gdyby nie dostęp do smartfona i jego funkcji. Równie istotny jest wpływ smartfonów na relację pomiędzy twórcami i fanami - ponad 77% Autorów zadeklarowało, że wykorzystanie funkcji smartfonów wpływa pozytywnie na nawiązywanie i podtrzymywanie relacji ze społecznością odbiorców ich treści. Z kolei prawie 67% Autorów ocenia, że smartfon ma pozytywny wpływ na ich twórczość – podczas gdy negatywny wpływ deklaruje jedynie 4,2 % badanych

W obu grupach dominuje przekonanie, że smartfony pozwalają ich użytkownikom włączać się w budowanie dóbr kultury – taką opinię wyraziło ponad 66,7% Autorów i 63% Patronów.

Dla obu grup, kluczową funkcją smartfonów jest ciągły dostęp do internetu - ten element stanowi podstawę rewolucji, w której centrum znajdują się smartfony. Możliwość ciągłego bycia „on-line” wywołał szereg zmian w sferze ekonomii, biznesu, edukacji, ale także kultury. Szeroka dostępność dóbr kultury, łatwość ich „konsumowania” bez względu na czas i miejsce, dynamiczny rozwój aplikacji, umożliwiających wygodniejsze obcowanie z dziełami kultury są bez wątpienia zjawiskami, które nie zaistniałyby (lub musiałyby rozwijać się w ograniczonej formie) gdyby nie pojawienie się i upowszechnienie smartfonów.

Dostęp do internetu wpływa wyraźnie na model odbioru treści – np. **ponad 67% ankietowanych Patronów stwierdziło, że smartfon jest głównym narzędziem, dzięki któremu za pośrednictwem serwisów streamingowych „konsumują” muzykę.**

Nie ulega wątpliwości, że popularyzacja smartfonów zmienia sposób tworzenia i odbierania dóbr kultury. Ten proces nadal trwa, nieustannie formują się nowe drogi konsumowania kultury, włączania się w nią i wychodzenia poza bierny odbiór, w kierunku czynnego wpływu na kształt dzieł. To właśnie relacje między twórcami a odbiorcami są kluczowym aspektem w prognozowaniu rozwoju kultury – już w tym momencie tworzenie dzieł dla nich samych, „sztuka dla sztuki” jest trudne do zrealizowania. Nawet przedstawiciele „klasycznych” kierunków sztuki – malarze, rzeźbiarze, śpiewacy operowi, posiadają własne fanpage czy konta na platformie Instagram. Nacisk, położony na budowanie i utrzymywanie relacji widać wyraźnie na platformie Patronite.pl, gdzie Autorów i Patronów łączy nie tylko więzy finansowe, ale i wspólnota celów, wartości, wspólnych dążeń. Patroni nie są biernymi odbiorcami – często Autorzy oferują im możliwość wpływania na kształt dzieł, dzielą się z nimi szczegółami procesu twórczego (pokazując powstawanie dzieł „od kuchni”), konsultują z nimi przyszłość kanałów, blogów czy innych form twórczej ekspresji. Smartfon jest narzędziem, które buduje przestrzeń do nawiązywania i podtrzymywania ciągłych, dynamicznych relacji między twórcami a odbiorcami. Nie ulega też wątpliwości, że rola tych urządzeń będzie nieustannie rosła – trwale zmieniając kształt kultury i społeczeństwa.